

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين بارئ الخلائق اجمعين، ثم الصلاة والسلام على سيدنا و نبينا ابي القاسم المصطفى محمد و على آله الطاهرين، لاسيما بقيه الله في الارضين ارواحنا فداه

[فقه معاصر / «بورس و بازارهای مالی» / جلسه ۲۶ (۲/۷/۱۴۰۴) استاد حسین بنیادی]

عنوان بحث: بخش دوم – فصل اول – اعتبار بازار بورس و بازارهای مالی

موضوع بحث امروز: مروری بر مباحث سال گذشته – اعتبار بازار بورس

مقدمه: با توجه به مباحث جدید «فقه بورس و بازارهای مالی» و آشنایی با نوع و کیفیت معاملات در این بازارها، ضروری بود تا قبل از ورود به مباحث فقهی و بررسی مسائل این بازارها، مقدمات لازم در این بحث و نیز اشکالاتی که می‌تواند بر این نوع معاملات وارد باشد - چنانکه در کلمات فقهی معاصر و حاضر بیان گردیده - بیان و سپس به فروعات فقهی هر کدام پرداخته شود.

این مقدمات بیشتر ناظر بر موضوع‌شناسی معاملات در بازار بورس و دیگر بازارهای مالی بود.

مقدمات فقه بورس و بازارهای مالی

مقدمه اول: اجمالی از اقسام و اهمیت مباحث فقهی بورس و بازارهای مالی

مقدمه دوم: بررسی ماهیت معاملات بورسی و بازارهای مالی

مقدمه سوم: اموری که موجب عدم انطباق معاملات بورسی و بازارهای مالی با عقودی مانند بیع می‌شود

ادامه مقدمه سوم - اموری که موجب انطباق معاملات بورسی و بازارهای مالی با عقودی مانند بیع می‌شود.

ادامه مقدمه سوم - مقدمه سوم - کیفیت خریداری سهام در بورس و بازارهای مالی بر اساس انطباق با بیع.

ادامه مقدمه سوم - مقدمه سوم - قول ششم در کیفیت خریداری سهام در بورس و بازارهای مالی بر اساس انطباق با بیع.

مقدمه چهارم: بررسی کشف نظر شارع در مالکیت‌های اعتباری مستحدث.

ادامه مقدمه چهارم - بررسی حجیت سیره عقلاییه در مستحدثات.

ادامه مقدمه چهارم - مقدمه چهارم - بررسی أدله حجیت سیره در معاملات مستحدثه (روایات، اطلاعات و عمومات)

مقدمه پنجم : کیفیت استحصال «شخصیت حقوقی» از منابع حدیثی و فقهی.

ادامه مقدمه پنجم - ماهیت شخصیت حقوقی و امکان سنجی اثبات احکام شرعی برای آنها.

ادامه مقدمه پنجم - ادامه بحث ماهیت شخصیت حقوقی و امکان سنجی اثبات احکام شرعی برای آنها.

ادامه مقدمه پنجم - امکان سنجی اثبات احکام تکلیفیه برای اشخاص حقوقی.

مقدمه ششم : کارگزاری در بورس و بازارهای مالی.

مقدمه هفتم : ماهیت اوراق بهادار (صُکوک)

ادامه مقدمه هفتم - اوراق بهادار از قبیل ابزارهای مالی است.

ادامه مقدمه هفتم - بررسی انواع اوراق بهادار

مقدمه هشتم : معاملات آتی.

ادامه مقدمه هشتم - ادامه مباحث معاملات آتی.

مقدمه نهم : فروش استقراضی یا تعهدی.

ادامه مقدمه نهم - اشکالات فروش استقراضی یا تعهدی سهام.

مقدمه دهم : تعهدات بورسی و بازارهای مالی - شروط ابتدایی و شروط ضمن عقد.

ادامه مقدمه دهم - ماهیت و تنوع تعهدات بورسی و بازارهای مالی (موضوع شناسی تعهدات بورسی)

مقدمه یازدهم : جریان خیار در معاملات بازار بورس و بازارهای مالی.

ادامه مقدمه یازدهم - اسباب و ضرورت جریان خیار در بازار بورس و بازارهای مالی.

دلیل اعتبار بازار بورس و بازارهای مالی

بخش دوم بحث بعد از بیان مقدمات در مورد معاملات بورسی و بازارهای مالی است که فصل اول در خود بازارهای بورس و مالی به عنوان محل داد و ستد اوراق بهادار و معاملات کالا می‌باشد، عرف رایج در معاملات اوراق بهادار و کالا به معنای بازارهای مالی اینگونه است که از مبادلات عرفی رایج و معهود خارج است و براساس قوانینی، رعایت این فواین و حتی پرداخت مبلغی به عنوان مشارکت در مبادلات بازار بورس یا رعایت مبادلات از طریق کارگزاریها و پذیرش دیگر شرائط حاکم بر اینگونه بازارها شکل گرفته، لذا بحث در این است آیا این بازارها از اعتبار شرعی برخوردار و معاملات در آن با در نظر گرفتن مباحث و شرائطی که گفته شد صحیح است یا نه؟

بازارهای مالی اسلامی در چند دهه اخیر به عنوان جایگزینی برای نظام های مالی متعارف مطرح شده‌اند. این بازاره بورس و دیگر بازارهای مالی از امور حرامی مانند ربا، غرر، قمار، عدم شفافیت، عدم رعایت عدالت در نحوه عرضه، عدم معاملات صوری و سفته‌بازی (سفته بازی به معنای خرید و فروش دارایی ها با هدف کسب سود از نوسانات قیمت، بدون توجه به ارزش ذاتی آن ها است. این نوع معاملات از نظر فقه اسلامی ممنوع است، زیرا ممکن است به بی عدالتی و ضرر دیگران منجر شود) بر اساس رویه رایج مبرا می‌باشند

بنابراین بازارهای مالی اسلامی بر پایه اصول و قواعد فقهی شکل گرفته‌اند که هدف آنها تامین مالی مشروع و عادلانه است.

اما بورس‌های بین المللی به عنوان بخشی از نظام مالی جهانی، با برخی از موازین شرعی سازگاری ندارند. با این حال، با استفاده از ابزارهای مالی اسلامی و اصلاح برخی از سازوکارها، می توان بورس‌های بین‌المللی را با موازین شرعی تطبیق داد.

دلیل بر اعتبار این بازارها به عنوان «مکان فیزیکی» یا «تالارهای مجازی» که در آن خرید و فروشها براساس قواعد عامه و پرهیز از موانع شرعی، انجام می‌گیرد، سیره عقلا می‌باشد.

جمع‌بندی بحث امروز

با این بیان عرض می‌کنیم عمده دلیل بر تایید «بورس و بازارهای مالی» سیره عقلا است. در سیره عقلا در تبیین برای بورس چند مطلب را باید مد نظر باشد:

اول: اینکه بورس را امری عقلایی می‌دانیم؛ عقلا در بورس و بازارهای مالی معامله می‌کنند،

دوم: اینکه ما از نظر شارع ردعی برای آن نمی‌بینیم؛ چون گاهی نیازی به امضای شارع نداریم و عدم ردع کافی است. گاهی حتی اگر امری عقلایی بود، همان‌طور که در اصول گفتیم سیره عقلاء اگر در زمانی صورت

گرفت، اگر منشأ سیره در زمان معصوم نبود، ولی عقلا آن را تأیید کردند و با مبانی شارع در تضاد نبود، آن سیره حجت است. چنین سیره‌ای حجیت دارد.

پس در سیره عقلاء عدم ردع شارع کافی است و می‌شود گفت عرفیات، عقلانیاتی است که این عقلا بما هم عقلا، مورد نظر شارع هستند؛ به خصوص اگر به این نتیجه برسیم که سیره عقلا حجیت ذاتی داشته باشد، گرچه این سیره عقلاء در زمان معصوم علیه‌السلام نباشد.

پس بحث در این است که غیر از اصل معاملات بورسی و بازارهای مالی، خود «بازار بورس و بازارهای مالی» اعتبار و شأنیت شرعی دارند تا با پر نظر گرفتن شرائط آنها، معاملات در آنجا صورت گیرد، که عرض شد با توجه به قبول عقلا و عدم ردع شارع و نیز مطابقت قوانین حاکم بر این بازارها، معتبر بودن این بازارها بلاشکال است مانند اصل معاملات که تا زمانی که به موانع شرعی برخورد نکند صحیح است.

و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین